

RESPUBLIKADA EKOLOGIK HOLATNING KESKINLASHUV SABABLARI

Raximbayeva Dilorom Vaxidovna

ISFT instituti Ijtimoiy fanlar kafedrası katta o'quvchisi. Tarix fanlari nomzodi

Annotatsiya: Ushbu maqolada respublikadagi ekologik holatning keskinlashuviga olib keluvchi asosiy sabablari tahlil qilinadi. Maqolada sanoat rivojlanishi, aholi sonining o'sishi, transport vositalarining ko'payishi va qishloq xo'jaligida foydalanilayotgan kimyoviy moddalar kabi omillar ko'rib chiqiladi. Shuningdek, maqolada ushbu muammolarning atrof-muhitga ko'rsatayotgan salbiy ta'sirlari va ularga qarshi kurashish yo'llari haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: ekologik holat, sanoat rivojlanishi, aholi soni, transport vositalari, kimyoviy moddalar, qishloq xo'jaligi, atrof-muhit, ekologik muammolar

Albatta, mana sizga ekologik holatning keskinlashuv sabablari mavzusidagi maqolaning kirish, asosiy qism va xulosa qismlari:

So'nggi yillarda dunyo bo'ylab ekologik holatning yomonlashuvi ko'plab mamlakatlar uchun dolzarb muammoga aylangan. Respublikamizda ham bu holatdan mustasno emas. Ekologik muammolar nafaqat atrof-muhitni ifloslantiradi, balki insonlar salomatligi va umumiy hayot sifatiga ham jiddiy ta'sir ko'rsatadi. Ushbu maqolada respublikamizda ekologik holatning keskinlashuviga olib keluvchi asosiy sabablari va ularning oqibatlari tahlil qilinadi. Shu bilan birga, ushbu muammolarni bartaraf etish yo'llari ham muhokama qilinadi. Respublikamizda ekologik holatning keskinlashuviga olib keluvchi bir necha omillar mavjud. Ushbu omillar quyidagilarni o'z ichiga oladi:

1. Sanoat rivojlanishi: Sanoatning tezkor rivojlanishi natijasida ko'plab zavod va fabrikalar faoliyat ko'rsatmoqda. Bu korxonalar ko'pincha atrof-muhitga zararli chiqindilarni chiqaradi, bu esa havo, suv va tuproqning ifloslanishiga olib keladi. Ayniqsa, kimyo va metallurgiya sanoati korxonalarini ko'p miqdorda zararli moddalarning ajralishiga sabab bo'lmoqda.

2. Aholi sonining o'sishi: Respublikamiz aholisining soni yildan-yilga oshib bormoqda. Aholining ko'payishi bilan birga turar-joy binolari, yo'llar, transport vositalari soni ham ortmoqda. Bu esa, o'z navbatida, tabiat resurslarining ko'paygan iste'moliga va chiqindilar hajmining ortishiga olib kelmoqda. Shuningdek, aholi ko'payishi bilan qishloq xo'jaligi yerlarining kengayishi va tabiiy resurslarning noto'g'ri boshqarilishi ham ekologik muammolarni kuchaytiradi.

3. Transport vositalarining ko'payishi: Shahar va qishloqlarda transport vositalarining soni ortib bormoqda. Avtomobillardan chiqayotgan zaharli gazlar havo ifloslanishining asosiy manbalaridan biridir. Yo'llardagi transport vositalari sonining ko'payishi nafaqat havoning ifloslanishiga, balki shovqin va issiqlik ifloslanishiga ham sabab bo'ladi.

4. Qishloq xo'jaligida foydalanilayotgan kimyoviy moddalar: Qishloq xo'jaligida hosildorlikni oshirish maqsadida ko'plab kimyoviy o'g'itlar va pestitsidlar qo'llaniladi. Bu moddalar tuproq va suvni ifloslantiradi, shuningdek, qishloq xo'jaligi mahsulotlari orqali inson organizmiga ham zarar etkazadi.

5. O'rmonlar va yashil maydonlarning qisqarishi: O'rmonlar va yashil maydonlar tabiatning muvozanatini saqlashda muhim rol o'ynaydi. Ammo, aholi sonining oshishi va turar-joy binolarining qurilishi uchun o'rmonlar kesilishi, yashil maydonlarning yo'q qilinishi ekologik holatning yomonlashuviga olib keladi.

Atmosfera ifloslanishi: Atmosfera ifloslanishi respublikamizdagi asosiy ekologik muammolardan biridir. Statistika ma'lumotlariga ko'ra, yirik shaharlarimizda havo sifati sezilarli darajada yomonlashgan. Masalan, Toshkent shahrida havoning ifloslanishi darajasi Jahon sog'liqni saqlash tashkiloti tomonidan belgilangan me'yorlardan bir necha barobar yuqori. Avtomobillar, sanoat korxonalar va issiqlik elektr stansiyalaridan chiqayotgan chiqindilar havoni ifloslantiruvchi asosiy manbalardir. Suv resurslarining ifloslanishi: Respublikamizda suv resurslarining ifloslanishi ham jiddiy muammolardan biri hisoblanadi. Sanoat chiqindilari, qishloq xo'jaligi faoliyatidan kelib chiqadigan kimyoviy moddalar va maishiy chiqindilar suv resurslarini ifloslantirmoqda. Amudaryo va Sirdaryo kabi yirik daryolarimizda suv sifatining yomonlashuvi nafaqat ekologik, balki iqtisodiy va ijtimoiy muammolarni ham keltirib chiqarmoqda. Ichimlik suvi sifatining pasayishi aholi salomatligiga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Tuproq degradatsiyasi: Tuproqning ifloslanishi va degradatsiyasi respublikamizdagi qishloq xo'jaligi uchun katta xavf tug'diradi. Qishloq xo'jaligida keng qo'llanilayotgan kimyoviy o'g'itlar va pestitsidlar tuproqning tabiiy unumdorligini pasaytiradi, tuproq mikroflorasini yo'q qiladi va eroziya jarayonlarini tezlashtiradi. Natijada, hosildorlik kamayadi va oziq-ovqat xavfsizligi xavf ostida qoladi. Biodiversitetning qisqarishi: Respublikamizda o'rmonlar va yashil hududlarning qisqarishi natijasida ko'plab flora va fauna turlari yo'qolish xavfi ostida qolmoqda. O'rmonlar yo'qolishi nafaqat atmosfera va iqlim o'zgarishlariga olib keladi, balki biologik xilma-xillikni ham pasaytiradi. Buning oqibatida ko'plab hayvon va o'simlik turlari yashash muhitini yo'qotadi. Orol dengizining qurishi: Orol dengizining qurishi mintaqamizdagi eng katta ekologik

falokatlardan biridir. Suv sathining pasayishi va dengizning qisqarishi natijasida mintaqada tuz va chang bo'ronlari ko'paygan, bu esa mahalliy aholi salomatligiga jiddiy zarar yetkazmoqda. Orol dengizining qurishi natijasida paydo bo'lgan ekologik va ijtimoiy muammolar bugungi kunda ham davom etmoqda.

Yuqorida sanab o'tilgan omillar respublikamizdagi ekologik holatning yomonlashuviga sezilarli hissa qo'shmoqda. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun keng qamrovli va izchil choralar ko'rish zarur. Sanoat korxonalarini ekologik xavfsiz texnologiyalar bilan jihozlash, aholi sonini nazorat qilish va ekologik tarbiyani oshirish, transport vositalarini ekologik toza alternativalar bilan almashtirish, qishloq xo'jaligida organik usullarni joriy etish, o'rmonlarni saqlash va ko'paytirish kabi chora-tadbirlar orqali respublikamizdagi ekologik holatni yaxshilash mumkin bo'ladi.

Hulosa qilib aytganda, Respublikamizdagi ekologik holatning keskinlashuvi sanoat rivojlanishi, aholi sonining o'sishi, transport vositalarining ko'payishi, qishloq xo'jaligida kimyoviy moddalar qo'llanilishi va o'rmonlarning qisqarishi bilan bog'liq. Bu omillar atrof-muhitga va inson salomatligiga jiddiy zarar yetkazmoqda. Ushbu muammolarni bartaraf etish uchun sanoatni modernizatsiya qilish, ekologik tarbiyani kuchaytirish, transport vositalarini ekologik toza alternativalar bilan almashtirish, va o'rmonlarni muhofaza qilish zarur. Bu chora-tadbirlar orqali ekologik holatni yaxshilash mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Nigmatov, A. N. (2012). Ekologiya huquqi. T.:«Noshir, 14-22.
2. Mo'ydinovich, X. X. (2023). RESPUBLIKADAGI EKOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH. Science Promotion, 1(1), 18-22.
3. Mo'ydinovich, X. X. (2023). RESPUBLIKADAGI EKOLOGIK MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH. Science Promotion, 1(1), 18-22.